

vergadering **C236**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

van 11 mei 2023

Vlaams
Parlement

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Filip Brusselmans aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het nieuwe Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen – 2378 (2022-2023)	3
VRAAG OM UITLEG van Stephanie D'Hose aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het openhouden van musea in de avonduren – 2466 (2022-2023)	7
VRAAG OM UITLEG van Meyrem Almaci aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over beleids-ondersteunend onderzoek bij het Departement Cultuur, Jeugd en Media – 2540 (2022-2023)	8
VRAAG OM UITLEG van Meyrem Almaci aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de oprichting van een verzetsmuseum en de herdenking van verzetsstrijders – 2541 (2022-2023)	15
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over cultuurparticipatie in Limburg – 2542 (2022-2023)	21

VRAAG OM UITLEG van Filip Brusselmans aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het nieuwe Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen – 2378 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Meyrem Almaci

De voorzitter: De heer Brusselmans heeft het woord.

Filip Brusselmans (Vlaams Belang): Minister, de Vlaamse Regering gaf op 21 april haar zegen aan het bijgestelde projectbudget voor de studie en de bouw van een nieuw Museum van Hedendaagse Kunst in Antwerpen. In totaal gaat het om een budget van 130 miljoen euro. De Vlaamse Gemeenschap is eigenaar van de infrastructuur en van het grootste deel van de collectie. Eerder beslisten de stad Antwerpen en de Vlaamse Regering om het Museum van Hedendaagse Kunst dicht bij de huidige locatie op het Zuid te houden. Het nieuwe museumgebouw komt dus op de plaats van het hof van beroep, ter hoogte van de Zuidersluis, een locatie die wordt omschreven als "een scharnierpunt op de as tussen de kaaien en het nieuwe Zuidpark".

Op zich is dat een merkwaardige keuze, want door de beperkte oppervlakte van die site zal men hoe dan ook genoodzaakt zijn tot bijzonder creatieve architecturale oplossingen om het potentiële plaatsgebrek het hoofd te bieden.

Om de internationale ambities waar te maken, voorzag de Vlaamse Regering in het regeerakkoord in de studie en de bouw van een nieuw Museum van Hedendaagse Kunst. Om die ambitie te kunnen realiseren, wordt er dus 130 miljoen euro voorzien, waarvan de volgende regering het grootste resterende bedrag zal vrijmaken, als ik het goed begrijp. Nu is er nog maar 14,5 miljoen euro gereserveerd voor de nodige studiecontracten.

Dat is heugelijk nieuws voor cultuurminnaars zoals ik, maar ik kan het enorme belang van de keuzes die in de nabije toekomst moeten worden gemaakt, niet genoeg onderstrepen. Ik wil u er bijvoorbeeld op wijzen dat al bij de opstart in het midden van de jaren 80 er een grote cruciale fout werd gemaakt door de onbegrijpelijke keuze voor een oude silo als site voor het nog te bouwen Museum van Hedendaagse Kunst. Nochtans begon dat verhaal ooit, heel lang geleden, veelbelovend toen de Antwerpse toparchitect Léon Stynen op de proppen kwam met twee voorstellen voor een museum, geënt op een concept van niemand minder dan Le Corbusier: een op de Scheldekaaien en een ander in het Middelheimpark. Die voorstellen verdwenen echter in een diepe lade. Nadien volgde het ICC aan de Meir. De bezielende kracht achter dat ICC was Flor Bex, die in het paleis aan de Meir een tsunami van tentoonstellingen bracht om de diverse aspecten van de actuele kunststromingen een platform te geven. Het ICC werd een begrip, maar het eindigde in een schorsing van Bex en bijgevolg ook een sluiting van het ICC.

Dat er uiteindelijk toch een Museum van Hedendaagse Kunst kwam in de Scheldestad, is opmerkelijk te noemen, want in Gent was de toen al visionaire Jan Hoet al enkele jaren met kennis van zaken bezig aan de uitbouw van een collectie met internationale uitstraling. Antwerpen kon, als navel van de wereld, zoals ze zelf zeggen, natuurlijk niet achterblijven. Er werd zwaar gelobbyd om in de Scheldestad een museum te hebben, terwijl er absoluut nog geen sprake was van een collectie. Maar gelukkig was Antwerpen gezegend met de toenmalige minister van Cultuur, Karel Poma. Zonder wedstrijd en zonder een noemenswaardig cv, werd toch de opdracht voor het M HKA gegund aan de met de minister bevriende architect Michel Grandsard, die – o toeval der toevalligheden – ook nog eens een connectie had met de eigenaar van het pand in Antwerpen-Zuid, waar het museum

moest verrijzen. Sterker nog, in de vakpers verschenen er artikels waarin werd gesuggereerd dat het museum in feite een compromis was tussen Poma en Bex, die in ruil voor het stopzetten van een juridische procedure alsnog zijn museum op Het Zuid zou krijgen.

Vervolgens werd in 1987 met trommels en bazuingeschal het museum geopend, met een retrospectieve over Gordon Matta-Clark, die was samengesteld door directeur Flor Bex. Dat het in feite een veeleer middelmatig voorbeeld was van een gevel die zelfs de moeite van het klasseren niet waard was, was een detail dat aan die gerenommeerde kunstcriticus ontsnapte.

Het duurde niet lang vooraleer het museum werd uitgebreid aan de kant van de Kaaian en er zich tegelijkertijd ook een grondige opfrisbeurt opdrong. Bij die uitbreidingswerken en renovatie bleek overduidelijk hoe fout de keuze voor die site was geweest. Er was sprake van ernstige structurele problemen. En dan zwijg ik nog over het gegeven dat het museum in feite was uitgegroeid tot een amalgaam van weinig tot niet voor museale aanwending geschikte ruimtes. De vraag naar een nieuwbouw drong zich steeds meer op en culmineerde dus uiteindelijk in het debacle van de eerste ontwerprij, nadat de gunningscommissie er na jaren van voorstudies en een peperdure wedstrijd niet in was geslaagd om tot een eensgezind besluit voor die nieuwe site te komen.

Het zal u dan ook niet verwonderen dat ik na zo'n hele historie tot op het punt van vandaag toch nog met een aantal vragen zit, minister. In de oorspronkelijke plannen, waar de stekker in 2020 uit werd getrokken, was een bedrag van 60 miljoen euro voorzien. Kunt u mij verklaren hoe er nu plots sprake is van meer dan een verdubbeling van het oorspronkelijk geraamde budget? Ik weet wel dat indexsprongen, duurzaamheidsvereisten en fors gestegen materiaalkosten allemaal meespelen, maar als het bedrag meer dan verdubbeld is, zal er toch nog wel iets anders aan de grondslag liggen.

In hoeverre is het voorziene budget realistisch te noemen? Ik verwijs naar de jarenlang aanslepende renovatie van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA), die het oorspronkelijke budget, onder meer door een aantal onvoorziene omstandigheden en onaangename verrassingen, erg ruim overschreed. Welke garanties zijn er ditmaal dat de vooropgestelde budgettering wel al rekening heeft gehouden met situaties die zich mogelijk kunnen voordoen?

Hoe zit het concreet met de timing van het project? Wanneer verhuist het hof van beroep en wanneer kan de sloop starten? Wat is het aandeel van de stad Antwerpen in dit project? Welke afspraken werden er gemaakt met het stadsbestuur?

Is het al jaren aangekondigde beleidsplan van het museum intussen al gefinaliseerd? En hoe past dat in de plannen voor de nieuwbouw? En tot slot, wat is het kostenplaatje aan inmiddels uitgekeerde of gevorderde bedragen sinds het opstarten van dit dossier en het debacle van de eerste architectuurwedstrijd?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Bedankt, mijnheer Brusselmans, om een 61e venster toe te voegen aan de Canon van Vlaanderen, namelijk over de wordingsgeschiedenis van een museum voor hedendaagse kunst in Antwerpen. Ik zal dat doorgeven aan de veel geroemde commissie, om bij een volgende herziening toch zeker te putten uit het rijke aanbod dat u hebt gegeven.

Ik zal nu met veel plezier uw vragen beantwoorden. Wat de budgettering betreft, is het belangrijk om hier een verschil te maken tussen enerzijds de totale projectkosten en de nettobouwkosten. Ik denk dat daar de spraakverwarring ligt. De totale projectkosten, dat is inclusief erelonen, marges voor indexeringen en

onvoorziene kosten. In 2018 voorzag deze regering een totaal projectbudget van 100 miljoen euro. Door de gewijzigde economische situaties, met hoge indexeringen, maar ook de grote aandacht voor duurzaamheid, gaat dat budget nu van 100 naar 130 miljoen euro. De 65 miljoen euro waar u het over hebt, zijn de netto geraamde bouwkosten destijds, inclusief btw. Die 65 miljoen van de 100 miljoen euro stijgt naar 85 miljoen euro van de 130 miljoen euro.

Ten tweede vroeg u of het budget realistisch is. Anders dan bij de uitvoering van het Masterplan KMSKA, verdeeld in vele verschillende deeldossiers, verspreid over meerdere legislaturen, engageert deze regering zich meteen voor de totale projectkosten van dit bouwproject. Daardoor kan de uitvoering integraal aanbesteed worden, zonder te moeten opsplitsen in meerdere deeldossiers. De nodige marges zijn ingebouwd in de totale projectkosten.

Daarnaast zal ik voor dit uitzonderlijke project werken met een bouwteam. Dat is een projectgebonden samenwerkingsvorm die is samengesteld uit de aanbestedende overheid, het gekozen ontwerpteam en de gekozen aannemer voor de opdracht voor werken. Het ontwerpteam en de aannemer worden gekozen via afzonderlijke opdrachten, waardoor de procedure duidelijk verschilt van een design-and-buildformule. Elke bouwteamgenoot behoudt zijn zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, en er gaat bijzondere aandacht naar de onafhankelijkheid van het ontwerpteam. De architect en de aannemer werken dus samen het uitvoeringsdossier uit, wat de uiteindelijke werf ten goede zal komen. In tegenstelling tot de traditionele aanpak, waar de architect eerst alleen de uitvoeringstechnieken beschrijft, streven de partijen samen naar realisme.

Het KMSKA was een grondige verbouwing, waar het programma nog uitgebreid is tegenover de eerste aanbesteding. Hier heb je een nieuwbouw. Ik heb in mijn leven al eens gebouwd en verbouwd, en ik kan u vanuit eigen ervaring meegeven dat bouwen beter te budgetteren is dan verbouwen.

Dan kom ik bij de timing van het project. Volgens de laatste planning van de Regie der Gebouwen zal het hof van beroep in juli 2024 verhuizen. Ik ben daarover in gesprek met het federale niveau. De projectsite is momenteel nog eigendom van de stad Antwerpen. Ook over de afbraak van het gerechtsgebouw ben ik in gesprek met het lokale niveau. Met het federale niveau proberen we dat nog wat naar voren te krijgen. U weet dat het hof van beroep in het oude gerechtsbouw op de Leien zal komen te zitten. Dat is nu ongeveer klaar, maar nog niet klaar voor de inrichting. Het is dus een cascade.

De stad Antwerpen draagt financieel niet bij aan het bouwproject. Het M HKA is een eigen instelling van de Vlaamse Gemeenschap. Vlaanderen is ook eigenaar van de infrastructuur van het museum en een groot deel van de collectie.

De doelstellingen van de huidige werking zitten sowieso vervat in de beheersovereenkomst, die afgesloten werd met Vlaanderen voor de periode 2018-2023. Het M HKA stelde daarnaast inderdaad een routeplan en vervolgens een businessplan voor, dat toewerkt naar het nieuwe museum. De projectdefinitie voor de nieuwbouw bouwt verder op die plannen. Ik werk dat institutionele traject met het M HKA verder concreet uit.

Tot slot vroeg u naar het kostenplaatje van inmiddels uitgekeerde of gevorderde bedragen. Het project kent, zoals u al geschetst hebt, een lang voorbereidingstraject, dat zeker van pas komt in deze nieuwe procedure. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media spendeerde 417.924 euro aan de vorige architectuurwedstrijd. De voorstudies sinds 2016 kostten 131.051 euro.

De voorzitter: De heer Brusselmans heeft het woord.

Filip Brusselmans (Vlaams Belang): Misschien heb ik het niet goed begrepen, maar wat is nu precies het financiële aandeel van de stad Antwerpen in dat project? *(Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

Nul euro? Goed, dat is duidelijk.

Dan heb ik nog een kleine bijvraag. Hoe komt het dat er nog altijd geen beleidsplan is? Dat lijkt me toch stilaan lang te duren en een beetje vreemd te worden. Hebt u daar nog meer zicht op?

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Dank u wel, collega Brusselmans. Het gebeurt niet vaak, maar ik vond het wel een heel terechte vraag die u hier stelt.

Minister-president, wij hebben in het verleden namens de cd&v-fractie ook altijd een aantal reserves geuit bij de grote kosten van dit nieuwe museum. Er is zeker een museum voor hedendaagse kunst nodig in Antwerpen, maar we hebben gewezen op een aantal opportuniteiten die er zouden kunnen zijn met het KMSKA, waar we vanuit de Vlaamse Gemeenschap enorm veel geld in hebben geïnvesteerd. Dat was een heel lang project, om voor meer dan 110 miljoen euro die verbouwing te doen. Dat heeft meerdere jaren en vijf ministers van Cultuur nodig gehad. Het klopt dat het hier om een nieuwbouw gaat en dat het mogelijk allemaal compacter te organiseren is.

Ik heb een heel concrete bijvraag, minister-president. U zegt dat dit niet over meerdere deeldossiers gaat, zoals dat bij het KMSKA wel het geval was, en dat u nu een engagement aangaat voor de volledige realisatie. Nu, dit bindt natuurlijk ook de volgende Vlaamse Regering. Dit overstijgt het einde van deze legislatuur. Ik vroeg mij af of het departement Begroting en de Inspectie van Financiën ook hun goedkeuring hebben gegeven voor de toewijzing van 130 miljoen euro voor de totale projectkosten. Kunt u daar meer toelichting bij geven? Wat was de mening van de Inspectie van Financiën?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Waarom is er nog geen beleidsplan? Wij hebben daar vanuit het kabinet ook al dikwijls op aangedrongen en we zullen daarop blijven aandringen. Natuurlijk, zolang het niet duidelijk was of het nieuwbouw of vernieuwbouw zou zijn, had dat wel een impact. Maar die zaken zijn nu duidelijk, dus ik verwacht nu toch wel binnen de kortste keren een beleidsplan van het museum.

Mijnheer Van de Wauwer, uw vraag is zeer terecht. Enkele weken geleden hebben we met de Vlaamse Regering beslist over de bedragen die nodig zijn om het project mogelijk te maken voor deze legislatuur. Dat wil zeggen: het lastenboek voorbereiden en de studies maken. De aanbesteding is nog niet beslist. Dus het lastenboek gaat buiten, er komen offertes binnen, en dan is er de aanbesteding. Die is nog niet beslist. Er is een totale projectkost geraamd, maar het budgettaire engagement dat we tot nu toe genomen hebben, dat zijn alleen de kosten die in deze legislatuur vallen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stephanie D'Hose aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het openhouden van musea in de avonduren – 2466 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Meyrem Almaci

De voorzitter: Mevrouw D'Hose heeft het woord.

Stephanie D'Hose (Open Vld): Goeiemorgen, collega's. Recent verscheen er een artikel in De Standaard waarin wordt gepleit voor het openhouden van musea tijdens de avonduren. De auteur vroeg zich af waarom musea vaak om 18 uur of zelfs om 17 uur sluiten, terwijl cultuurhuizen hun publiek juist 's avonds ontvangen. Door musea langer open te houden, dacht hij, kunnen ze meer publiek aantrekken en cultuurliefhebbers meer mogelijkheden bieden om een museum te bezoeken. De meeste mensen werken, en we hopen dat meer mensen aan de slag gaan. De avond is dus het ideale moment om, in plaats van een Netflixserie te bekijken, een museumbezoek te doen.

Er zijn blijkbaar goede voorbeelden, bijvoorbeeld in Amsterdam. Ik heb hopeloos geprobeerd om kaarten te verkrijgen voor de Vermeerexpo, maar het was compleet uitverkocht. Daar heeft men het concept al toegepast en de deuren van donderdag tot zaterdag opengehouden tot 22 uur. Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) en Bozar in Brussel zijn blijkbaar ook aan het experimenteren met langer openhouden.

Ik heb enkele vragen voor u, minister-president. Bent u het eens met het idee om langere openingsuren te voorzien? Ziet u hier mogelijkheden voor de verschillende Vlaamse landelijk ingedeelde musea, en misschien zelfs voor de regionaal ingedeelde musea? We moeten er natuurlijk altijd rekening mee houden dat er ook wel een stedelijke component is, en dat de steden daar soms ook mee in beslissen. Welke acties zou u kunnen ondernemen om dit te faciliteren en te promoten?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mevrouw D'Hose, ik ga uw drie vragen samen beantwoorden. Op zich vind ik het natuurlijk een goed idee als musea zouden kiezen langer open te blijven, maar het is, naar mijn aanvoelen, aan de musea en hun besturen om daarin beslissingen te nemen. Voor zover ik weet, zijn avondopeningen niet zo makkelijk te organiseren en wegen de kosten niet altijd op tegen de publieksopkomst. Het is natuurlijk ook niet zo dat voor alle doelgroepen een avondopening het makkelijkst zou zijn. Denk maar aan schoolgroepen.

Er zijn steeds meer musea die experimenteren met hun openingsuren. U hebt al verwezen naar het KMSKA. Maar er is ook museum M, dat elke donderdag open is tot 22 uur. Heel wat Gentse musea – dat weet u waarschijnlijk beter dan ik, mevrouw D'Hose – organiseren elke eerste donderdag van de maand een avondopening. Het Hof van Busleyden in Mechelen voorziet elke eerste donderdag zelfs de mogelijkheid tot een 'stil' en 'prikkelarm' bezoek. Alle audio staat dan uit en gsm's moeten uitgeschakeld zijn.

Zoals aangegeven is het aan de musea zelf om in te schatten wat voor hen de beste openingsuren zijn. Ik overweeg dus niet zelf om acties te ondernemen op dit vlak. Volgens mij behoort dat tot het beheer van de musea zelf, maar alles wat kan dienen om meer volk naar de musea te krijgen, heeft natuurlijk mijn goedkeuring.

De voorzitter: Mevrouw D'Hose heeft het woord.

Stephanie D'Hose (Open Vld): Dank u wel voor uw antwoord, minister-president. Uiteraard moet het een eigen beslissing zijn, maar als er een warme aanbeveling komt van de minister van Cultuur, dan kunnen we die warmte misschien ook overbrengen naar de besturen en naar de musea zelf.

Ik ben wel geïnteresseerd in de verschillende cijfers van die avondopeningen, en naar wat dat zou betekenen. Als het goed is voor u zal ik die eens schriftelijk opvragen, en dan kan ik dat verder opvolgen. Ik heb geen slotwoord, voorzitter.

Meyrem Almaci (Groen): Daarmee hebt u meteen ook de vraag gesteld die ik wilde stellen, mevrouw D'Hose. Het zou inderdaad wel interessant zijn om die bezoekerscijfers eens geaggregeerd te zien, om te zien wat de meerwaarde is. In Nederland ging het natuurlijk om een specifieke collectie, die zelden beschikbaar is. Dat wordt ook aangetoond door het feit dat er ook bij ons zoveel belangstelling is om daarnaartoe te gaan, en dat het zo snel uitverkocht was. Maar het is wel interessant om te weten welk effect zo'n maandelijkse speciale momenten, nocturnes en dergelijke hebben. Voilà.

Oké, dus die cijfers komen dan schriftelijk.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld

VRAAG OM UITLEG van Meyrem Almaci aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over beleids-ondersteunend onderzoek bij het Departement Cultuur, Jeugd en Media – 2540 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Marius Meremans

De voorzitter: Mevrouw Almaci heeft het woord.

Meyrem Almaci (Groen): Minister, eind april verscheen in Apache een artikel waar dieper ingegaan werd op beleidsondersteunend onderzoek welke voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media uitbesteed wordt aan externe consultant-bureaus. We hebben in het kader van een ander dossier niet zo'n goede ervaring met consultantbureaus, maar dat betrof de operationele werking, hier gaat het over onderzoek. Het artikel baseert zich onder meer op een schriftelijke vraag van collega Van de Wauwer, en kaart enkele opvallende zaken aan. Zo blijkt dat heel wat studies worden uitbesteed aan externe partners, waaronder het bekende consultancybedrijf IDEA. Deze legislatuur is het onderzoeksbudget al opgelopen tot 1,7 miljoen euro. U hebt de verdeling gezien, een grote brok hiervan gaat naar specifieke consultancybedrijven. Tijdens de vorige legislatuur ging, ter vergelijking, nog 1,2 miljoen euro naar academische instellingen.

De vraag is – en ik hoor deze vraag ook waaien in de sector en ik wil daar vandaag met u op ingaan in de gedachtewisseling – of commerciële spelers wel voldoende autonoom kunnen handelen als ze van hun financiering dermate afhankelijk zijn van dergelijke bulk van overheidsopdrachten? Er blijkt ook een gebrek aan transparantie te zijn omdat een deel van de bestelde onderzoeken niet raadpleegbaar is, ook niet voor de sector zelf. Dat is toch wel opmerkelijk. Ook is er bezorgdheid over de dalende onderzoeksexpertise en de onderfinanciering en overbevraging binnen het departement. Ook bij de versnippering van het beleidsonderzoek en het ontbreken van een gecoördineerd beleid is er bezorgdheid.

Vanuit de sector zelf voelen en horen we ongenoegen, omdat deze externe consultants voor hun studies vaak een beroep doen op experts binnen de sector, en vooral daar heeft men het moeilijk mee. Wat gebeurt er: men haalt een onderzoeksopdracht binnen en dan begint men binnen de sector te bellen om input

te krijgen om het onderzoek te kunnen doen. Op den duur vragen de mensen in de sector zich af waar ze mee bezig zijn. Men wordt betaald voor het binnenbrengen van expertise en onderzoek, maar eigenlijk komt men expertise lenen binnen de sector. Men doet dit uiteraard wel, maar dat frustreert natuurlijk. Mensen willen dat er goede dingen doorgegeven worden, dat er degelijk onderzoek gebeurt, maar tegelijkertijd geeft dit het gevoel dat het beter zou zijn om rechtstreeks te werken, omdat op die manier om gratis advies gevraagd wordt, daar waar iemand anders veel meer voor wordt betaald.

Gelet op deze context en bezorgdheden, heb ik volgende vragen, minister.

Enkele jaren terug werd het departement geherstructureerd en werd de cel kennis en beleid opgericht. Er werd echter ook bespaard waardoor deze cel niet kan instaan voor al het nodige beleidsvoorbereidend onderzoek. Ik wil benadrukken dat het belangrijk onderzoek is. Het is een genuanceerd debat maar de vraag is pertinent: hoeveel is er de laatste jaren op het departement bespaard en hoe is het aantal voltijdsequivalenten (vte's) dat met onderzoek bezig is geëvolueerd? Desgewenst kan dat ook schriftelijk beantwoord worden.

Welke kerntaken met betrekking tot onderzoek worden door het departement uitgevoerd? Wanneer beslist men dat het naar de steunpunten gaat, naar consultancybureaus of naar academische instellingen? Volgens welke criteria gebeurt dit? Wie houdt de regie in handen? Wat is uw visie hierop?

Het laatste punt ligt me na aan het hart. Als er een onderzoek gebeurt door een extern bureau, dan is de transparantie van dat onderzoek toch wel heel belangrijk. Deze studies kosten heel wat en zijn uitgevoerd met belastinggeld. Ze zouden in het kader van openbaarheid van bestuur dan toch raadpleegbaar moeten zijn, en al zeker voor de mensen en organisaties in de sector zelf. Het is heel vreemd dat de mensen in de sector daar geen toegang toe hebben, het gaat nochtans over deze mensen.

Natuurlijk is onderzoek noodzakelijk en belangrijk voor beleidsondersteuning, je kunt niet koken zonder dat je expertise hebt. Wat is uw evaluatie bij het huidige model van bevraging? Als je ziet dat men systematisch gratis bevraging op een expertise in de sector, door een consultancybureau dat zwaar wordt betaald ... Het zal altijd wel voor een stuk zo zijn, maar de manier waarop het nu gebeurt, op vrijwillige basis en zonder vergoeding, met veel inspanningen vanuit de sector, dat roept vanuit de sector toch wat vragen en wrevel op. Hoe kijkt u naar de situatie en zult u actie ondernemen?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Het magazine Apache besteedde in een artikel op haar nieuwsplatform aandacht aan het onderzoeksbeleid van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Zoals wel meer gebeurt, krijgt het artikel een opvallende kop. Ik citeer: "Het departement zoekt zijn heil bij consultancybedrijven." Bij het beantwoorden van uw vragen breng ik graag toch enige nuance aan bij dit artikel.

Wat betreft uw eerste vraag over hoe het aantal vte's dat met onderzoek bezig is over de jaren evolueerde, moet ik antwoorden dat dit moeilijk te berekenen is. De meeste beleidsmedewerkers van mijn administratie krijgen te maken met onderzoekstaken, maar niet als hoofdtaak. Bij de reorganisatie in 2018 is ervoor gekozen om de coördinatie van onderzoek samen te brengen in het team Kennisontwikkeling, binnen de afdeling Kennis en Beleid. Voorheen zat onderzoeksbegeleiding meer verspreid over alle afdelingen en teams. Er werken op dit moment twee onderzoekscoördinatoren – voor 1,8 vte – en sinds kort ook één coördinator beleidsevaluatie voor de drie beleidsvelden Cultuur, Jeugd en Media. Deze

coördinatoren zetten het onderzoeksbeleid uit, steeds in nauwe samenwerking met de collega's uit sectorale teams.

Met betrekking tot de kerntaken die uitgevoerd en uitbesteed worden, kan ik antwoorden dat de onderzoekscoördinatie voor alle beleidsvelden en beleidsthema's van het departement werkt. Ze doet in de regel niet zelf aan onderzoek maar staat onder meer in voor de opmaak van een jaarlijkse onderzoekskalender en voor het coördineren van de voorbereiding en de uitvoering van externe kortlopende onderzoeksopdrachten.

Ik sta hier even bij stil omdat dit de context duidt waarbinnen universiteiten en consultancybureaus kortlopende onderzoeksopdrachten uitvoeren: deze opdrachten voor onderzoek zijn gebonden aan een aanbestedingsprocedure, conform de regelgeving inzake overheidsopdrachten. Bij veruit de meeste onderzoeksopdrachten worden zowel onderzoeks- en consultancybureaus als universiteiten en hogescholen aangeschreven, waarbij steeds minstens drie, maar bijna altijd veel meer dan drie partijen aangeschreven worden. Mijn administratie maakt bij elke onderzoeksopdracht een afweging van welke partijen mogelijk de nodige expertise in huis hebben om de opdracht uit te voeren. Afhankelijk van het resultaat van de aanbestedingsprocedure neemt dus meestal een hogeschool, een universiteit of een consultancybureau de onderzoeksopdracht op.

De context waarbinnen kortlopende onderzoeksopdrachten worden aanbesteed maakt het voor universiteiten en hogescholen soms moeilijker om mee te dingen dan voor consultancybureaus. Universiteiten en hogescholen hebben minder flexibiliteit qua personeelsinzet en kunnen soms moeilijker de capaciteit vrijmaken om op korte tijd een degelijke offerte te schrijven.

Of hierdoor de autonomie of onafhankelijkheid van kortlopende onderzoeken in het gedrang komt, betwijfel ik. Consultancybedrijven zijn zelden afhankelijk van één partij en de autonomie of objectiviteit is juist één van de toetsstenen voor de kwaliteit van hun onderzoek, samen met de relevantie van de resultaten van het onderzoek voor het beleid. Er is niet noodzakelijk een reden om te vermoeden dat deze bureaus minder neutraal of minder autonoom hun onderzoek uitvoeren dan universiteiten of hogescholen. De vaststelling is evenwel inderdaad dat het aandeel van hogescholen en universiteiten in het budget voor externe onderzoeksopdrachten van mijn administratie jaar na jaar fluctueert, eerder dan dat het duidelijk in dalende lijn zou gaan.

Naast het luik van de kortlopende onderzoeken, zijn er ook de wetenschappelijke steunpunten waarmee wordt samengewerkt via langlopende beheersovereenkomsten. De wetenschappelijke steunpunten staan vooral in voor longitudinaal onderzoek of onderzoeklijnen op langere termijn, in tegenstelling tot de vaak kortere onderzoeksopdrachten, waar het aandeel van consultancybedrijven inderdaad groter is.

Wat betreft de wetenschappelijke steunpunten of steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek: die bestaan uitsluitend uit onderzoeksgroepen binnen de Vlaamse universiteiten. Als ik kijk naar de cijfers die voor 2022 werden opgenomen in het jaarverslag van het departement, ging er afgerond zo'n 870.000 euro naar kortlopende onderzoeksopdrachten en 680.000 euro naar de wetenschappelijke steunpunten. Deze cijfers duiden op een substantieel verschil als het gaat over het aandeel van universiteiten en hogescholen in het onderzoeksbudget van het departement. Als Apache de figuur over het aandeel van het onderzoeksbudget opnieuw zou maken met vermelding van het budget voor de wetenschappelijke steunpunten, zou deze er significant anders uitzien.

Ook het afstemmen met de bovenbouw op vlak van onderzoek behoort tot de rol die de onderzoekscoördinatie opneemt. Dit deel van de onderzoekscoördinatie

verloopt via de Netwerkgroep Jeugdonderzoek voor Jeugd en het Onderzoekplatform Cultuur voor Cultuur. Voor Cultuur speelt de uitvoering van het afsprakenkader onderzoek hierin een belangrijke rol. Ik vermeld ook graag nog dat het nieuwe Kenniscentrum Cultuuronderzoek, samen met de onderzoekscoördinatie, een actieve rol zal opnemen in de werking van het Onderzoekplatform Cultuur. Op die manier wil ik de samenwerking tussen beleid, sector en wetenschap over cultuuronderzoek versterken.

Ik vermeld ten slotte nog dat de onderzoekscoördinatie de steunpunten uit de sectorale bovenbouw vaak betreft bij concrete onderzoeksprojecten indien relevant voor hun sector. Dat is in klankbordgroepen, reflectiegroepen, en zo verder.

Anderhalf jaar geleden heeft het departement ook de functie van coördinator Beleidsevaluatie gecreëerd. Binnen de Vlaamse overheid groeit de aandacht voor systematische maar ook systemische beleidsevaluatie. De nieuwe bepalingen binnen de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën vragen zo bijvoorbeeld naar periodieke evaluaties van de subsidiekaders en de invoering van indicatoren. Ook zal er in de toekomst verder gewerkt worden met de methodiek van de Vlaamse Brede Heroverwegingen (VBH's).

Mijn administratie, maar ook ikzelf, hechten dus veel belang aan onderbouwd beleid en de rol van beleidsonderzoek en -evaluatie om mee nieuw beleid te voeden. Het vervangt de politieke besluitvorming niet, maar zorgt voor een beter geïnformeerd en gestructureerd debat en voor beter onderbouwd beleid. Ik vind het enerzijds bijzonder belangrijk dat onderzoek kwaliteitsvol is en de wetenschappelijke toets kan doorstaan. Anderzijds en minstens even belangrijk is dat dit onderzoek beleidsrelevant moet zijn: het moet de noodzakelijke verandering en/of stabiliteit kunnen helpen brengen in het beleid dat de Vlaamse overheid voert.

Wat betreft uw derde vraag over de transparantie, wil ik graag beginnen met te herhalen wat ik vorig jaar in maart als antwoord gaf aan de heer Van de Wauwer naar aanleiding van zijn vraag om uitleg. Dat was de vraag om uitleg 2100 over consultancyopdrachten en beleidsvoorbereidend en wetenschappelijk onderzoek voor het departement. Het algemene vertrekpunt en de regel is – en blijft – dat onderzoeksopdrachten die door externe organisaties worden uitgevoerd en met publieke middelen worden gefinancierd, ook worden gepubliceerd. Uitzonderlijk worden bepaalde rapporten niet actief gepubliceerd, deze krijgen de kwalificatie 'intern rapport'. Evaluatierapporten die de werking van één bepaalde organisatie onder de loep nemen, worden bijvoorbeeld niet actief gepubliceerd. Denk bijvoorbeeld aan de evaluatie van Cultuurloket. Ook bij rapporten die louter ter voorbereiding van interne processen dienen, is dat niet altijd het geval. De opmerking dat er een gebrek aan transparantie is, wil ik dus graag nuanceren. Het uitgangspunt en algemeen vertrekpunt is dat die rapporten moeten worden gepubliceerd.

Met betrekking tot uw vierde vraag over de inbreng van de sector op vrijwillige basis naar de consultancybedrijven, begrijp ik uw bezorgdheid. Enerzijds behoort het natuurlijk tot de taak van sectororganisaties zoals steunpunten en belangengedragers om een bepaalde rol op te nemen in het vertegenwoordigen van hun deelsectoren. In die zin is het ook logisch dat er vaak op hen een beroep wordt gedaan om bepaalde standpunten vanuit de sector te formuleren of om visies of kennis toe te lichten.

Anderzijds is er zeker een groeiend bewustzijn bij mijn administratie over de inspanningen die we vragen aan de sector bij onderzoek. Voor het herhaalonderzoek naar de socio-economische situatie van creatieve professionals – dat is de tweede editie van Loont Passie – werd tijdens de uitvoering bijvoorbeeld een vergoeding voorzien voor deelnemers aan de focusgroepen. Ook voor het nog lopende onderzoek over circusloopbanen was dit voorzien. Het departement bekijkt

de praktijk om, waar mogelijk, dus een vergoeding te voorzien, zeker wanneer het over individuele kunstenaars of creatieve professionals gaat en niet over bijvoorbeeld medewerkers van de steunpunten. Dit wordt dan mee opgenomen in de offertevraag zodat indieners een voorstel uitwerken voor aanpak en vergoeding. Waar en wanneer mogelijk wordt er dus al voor gezorgd dat inspraak en bevraging van de sector op een correcte manier verloopt.

Maar ik deel dus uw bezorgdheid en we zullen dat verder opvolgen.

De voorzitter: Mevrouw Almaci heeft het woord.

Meyrem Almaci (Groen): Het is interessant, minister, dat u zegt dat het fluctueert en dat het niet jaarlijks naar beneden gaat. Bij mij was de vraag, u zegt het ook, of het voor de academische wereld wegens een gebrek aan flexibiliteit, moeilijker is om kortlopende opdrachten binnen te halen in vergelijking met consultancybureaus. Vorig jaar ging het om 1,7 miljoen euro, waarvan bijna 600.000 euro naar één consultancybedrijf ging. Een kleine 300.000 euro is naar een gezamenlijke intekening van de academische instellingen gegaan. Vorige legislatuur ging nog 1,2 miljoen euro naar de academische instellingen. Het is misschien wel interessant de cijfers van de afgelopen vijf jaar te zien en de vraag te stellen of zij zich minder kunnen engageren voor die kortlopende opdrachten? Het is misschien eens interessant om te kijken of er een langetermijntrend is, of het eerder een toevallige recente daling is? Zeker ook omdat in het artikel stond, en u hebt dat ook aangehaald, dat het voor academische instellingen moeilijker is. Die vaststelling moet dan toch ergens een langetermijnonderbouw hebben. We moeten ons ook de vraag stellen of dit iets is wat we willen remediëren. Het is geen waardeoordeel, maar gewoon een vraag.

Wat betreft de vte's hebt u aangegeven dat u eigenlijk een coördinerend kader hebt. Zo lees ik dat: 1,8 vte's plus een coördinerend kader dat zelf geen onderzoek doet maar gaat kijken waar onderzoek nodig is. Dat is denk ik een goede manier van werken, tenzij je zelf die mensen binnenhaalt, dat is een alternatieve manier van werken maar dat maakt je minder flexibel. Alles heeft zijn voor- en nadelen.

Wat betreft het gebrek aan transparantie wil ik genuanceerd antwoorden. Uiteraard, als het gaat over één bepaalde organisatie – en dat geldt ook voor personen – dan doe je dat in een besloten setting, om de organisatie te beschermen of om andere redenen. Ik heb het moeilijker wanneer het gaat om voorbereidend werk, ik zie geen meerwaarde om dat besloten te houden. Ik denk dat het net kan helpen om een groter debat op gang te brengen. Ik stel alleen vast dat veel van die studies, meer dan ik te verantwoorden vind onder het mom van de 'eigen organisatie', moeilijk of niet raadpleegbaar zijn. Het gaat dan om mensen in de sector zelf die het niet kunnen raadplegen, het gaat niet om mij als parlementslid. Voor deze mensen is het onbegrijpelijk. Als het niet gaat om een collega-organisatie waar je geen zaken hebt met de interne keuken, begrijp ik dat niet. Mijn pleidooi, minister, is om dit te herbekijken en op te heffen, ook als het voorbereidend werk betreft.

Wat betreft het laatste punt met betrekking tot de expertise en hoe die wordt gebruikt door consultancybureaus, gaat het inderdaad om mensen uit het veld en dus is het goed om na te denken over een vergoeding. Het vernoemen van die mensen en welke expertise ze hebben binnengebracht naar aanleiding van een bepaalde opdracht, is denk ik, ook belangrijk. Je moet ze niet alleen de centen geven voor wat ze hebben gedaan, maar je moet ze ook de credits geven voor de expertise die ze hebben ingebracht. Ik denk dat dit absoluut belangrijk is. Zo'n vrijwilligersvergoeding is altijd relatief beperkt, veel mensen doen het vandaag onbezoldigd omdat ze het belangrijk vinden. Ik durf bijna zeggen dat heel veel mensen liever vernoemd worden, dan dat ze vergoed worden, maar dat is mijn

interpretatie. Dit is vooral geen pleidooi om het andere niet doen, integendeel, het is een pleidooi voor allebei. Ik wil hier de vraag stellen om die stap verder te zetten.

Mijn aanvullende vragen betreffen dus het opheffen van het gebrek aan transparantie voor mensen in de sector zelf, zeker als het niet gaat over specifieke organisaties. Staat u ook open voor het openstellen van het voorbereidende werk? Over de cijfers, kunt u de cijfers aan de commissie doorgeven, eventueel schriftelijk? Wat betreft de vergoedingen, daar is het voor mij belangrijk de mensen te vernoemen en welke expertise ze hebben binnengebracht in het kader van een specifieke opdracht.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Dank uw wel, collega Almaci, voor de boeiende vraag. Ik heb in het verleden inderdaad al schriftelijke vragen en vragen om uitleg over deze thematieken gesteld.

Vooreerst wil ik benadrukken dat onderzoek belangrijk is voor dat beleidsvoorbereidend werk. We zien dat er een trend is van een verschuiving van de academische instellingen naar die consultantbedrijven, en dat dit mogelijk negatieve gevolgen kan hebben. Ik wil ingaan op drie punten.

De fluctuatie in de verhouding tussen academische bedrijven en consultantbedrijven hebben we aangezien in de cijfers. In 2019 ging het om slechts 19 procent, maar in 2020 was het nog 38 procent. Als we kijken naar de hele legislatuur, de voorbije vierenhalf jaar, dan is slechts 17 procent van die opdrachten bij de academische instellingen gekomen. We kunnen dan toch stellen dat er een afname is, een trend weg van die academische instellingen.

Mijn vrees die daarbij aansluit, is dat er kennis wegebt bij het departement, ook al hebben we nu die cel Kennis en Beleid. Die consultancybedrijven, collega Almaci heeft er terecht op gewezen, doen vaak een beroep op de steunpunten, de bovenbouw of de organisatie zelf, en dat leidt eigenlijk tot rolvervaging en dubbel werk. Minister-president, u hebt natuurlijk wel een punt dat sommige taken even goed of zelfs beter door consultantbedrijven kunnen worden uitgevoerd. U hebt daar bijna letterlijk hetzelfde op geantwoord als op mijn vraag om uitleg onlangs. Die kortlopende opdrachten hebt u bijvoorbeeld toegelicht. Mijn vaststelling is wel dat er blijkbaar weinig concurrentie is, ook bij die kleine bedrijven, en dat er heel vaak naar IDEA Consult wordt gekeken. Voor alle duidelijkheid, we kunnen hen dat niet verwijten.

Ik wil nog een voorbeeld geven. Ik verwijs naar de onderzoeksopdracht 'Veldtekening Internationaal Cultuurbeleid'. De Universiteit Antwerpen heeft daar het vooronderzoek gedaan, maar nadien heeft via een aanbesteding IDEA Consult het vervolgonderzoek binnengehaald. Dit zal allemaal wel correct verlopen zijn, maar het wringt toch wel. Daar kan men zich een aantal vragen bij stellen.

Als derde en laatste punt wil ik een suggestie doen. Minister-president, we hebben een subsidiedatabank opgericht en goedgekeurd. Ik zou willen weten hoe u eventueel kijkt naar een databank met consultancyopdrachten, waarbij we ook kunnen nakijken welke opdrachten zijn uitbesteed, dat kan zelfs breder zijn dan alle overheidsopdrachten. We kunnen dan zien welke consultantbedrijven de opdrachten hebben gekregen, want nu moeten we via schriftelijke vragen die informatie opvragen. Als er een consultancydatabank bestaat is dat duidelijk en open te raadplegen voor iedereen. Eventueel kunnen daar ook die rapporten geraadpleegd worden, dan hebben we een actievere openbaarheid van bestuur in plaats van de actieve openbaarheid van bestuur vandaag, waarbij alles moet worden opgevraagd. Hoe kijkt u naar die suggestie, minister-president?

Marius Meremans (N-VA): Er wordt in de commissie over van alles en nog wat vragen gesteld, suggesties gedaan, voorstellen gedaan. Men vraagt dan aan de minister: kunt u dat eens bekijken of kunt u dat eens onderzoeken? Als we dat allemaal willen, dan moet er ook onderzoek gedaan worden. Dat is bij het lokale bestuur net hetzelfde. Beleidsvoorbereidend onderzoek is essentieel als je een goed cultuurbeleid wilt uitvoeren. Maar dan moet je de juiste experts zoeken, los van waar ze zitten. We mogen niet in de val trappen en kijken welk type organisatie welke subsidie heeft gekregen. Het belangrijkste is dat ze kwaliteit afleveren tegen een redelijke prijs. De factuur moet voor de overheid onder controle blijven.

Na de begrotingsopmaak 2023 kreeg het Kenniscentrum Cultuur- en Media-participatie drie onderzoeksthema's mee om uit te werken: de analyse van de participatiesurvey 2022; inzicht verkrijgen in cultuuractiviteiten en doelgroepen; en de waarde van cultuur in kaart brengen. Misschien kan dit kenniscentrum ook bijdragen aan de bundeling van al die krachten? Dit was mijn bijkomende vraag.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Dank u wel voor uw vragen. Mevrouw Almaci, mag ik vragen om uw concrete vraag over die zaken in een schriftelijke vraag te gieten, dan heeft dat een tracé?

Wat betreft uw andere vragen denk ik dat u een interpretatiefout maakt. Ik heb niet gezegd dat elk onderzoek naar voorbereidend werk niet transparant mag worden. Het ging specifiek over interne processen binnen het departement. Als men bijvoorbeeld aan een consultant vraagt hoe men met minder planlasten een beoordeling van een bepaalde rapportage vanuit het veld kan doen, dan zijn dat interne processen die tot een interne aanpassing kunnen leiden. Het gaat enkel om die beperking. Ik zeg het nogmaals, mijn uitgangspunt is transparantie over alles.

Wat het vernoemen van de mensen betreft, daar heb ik geen probleem mee, met die nuance dat we natuurlijk aan de mensen moeten vragen of ze wensen vernoemd te worden.

Wat betreft uw suggestie, mijnheer Van de Wauwer, moet u mij toestaan dat ik daar eens over nadenk. Ik kan niet meteen inschatten wat dat qua werklust met zich meebrengt.

Hetzelfde wat uw suggestie betreft, mijnheer Meremans, want hier uit de losse pols reageren, is een beetje moeilijk. We zullen dat meenemen en in overweging nemen.

Dat is misschien een goede consultancyopdracht. *(Gelach)*

De voorzitter: Als we er nu samen allemaal een oprichten? *(Gelach)*

Mevrouw Almaci heeft het woord.

Meyrem Almaci (Groen): Dank u wel, minister, ik zal een schriftelijke vraag indienen. Ik dank u om mee te gaan in de gedachtegang. Ik moet heel eerlijk zeggen dat, net zoals er een subsidieregister bestaat, het voorstel om naar een vergelijkbaar register van aanbestedingen te gaan, een zeer goed voorstel is. Ik zou dit willen omarmen en ondersteunen, we kunnen het daar eens over zijn. Het zou ook toelaten om de trends te kunnen zien, niet alleen in één specifiek beleidsdomein, we hebben het over één specifieke trend. Mijn vraag om die cijfers is net om die trend te kunnen analyseren. In het kader van transparantie zou dit een zeer goede zaak kunnen zijn, ik wil u oproepen om hierover na te denken. Hierdoor hoeven we geen debatten meer te hebben over het geslacht der engelen, maar krijgen we goede cijfers en kunnen we de trends zien. Het zou ook een

prachtige aanvulling kunnen zijn bij het coördinerend beleid, voor de mensen in de cel Kennis en Beleid. Het kan ook op een hoger niveau. Daar wil ik absoluut een lans voor breken.

Wat betreft de criteria voor transparantie, heb ik u goed begrepen, maar alleen is de praktijk vandaag anders. Dat wil ik toch echt benadrukken. Vandaag zijn heel veel beleidsvoorbereidende opdrachten en onderzoeken die niet vallen onder de twee uitzonderingen die u vandaag hebt omschreven – en extra hebt omschreven in het aanvullend antwoord – niet ontsloten. Ik ga ervan uit dat deze na deze vraag ontsloten zullen worden, op zijn minst voor de sector, maar ook breder. We delen hetzelfde principe, maar in de praktijk gebeurt het niet.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Meyrem Almaci aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de oprichting van een verzetmuseum en de herdenking van verzetsstrijders – 2541 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Marius Meremans

De voorzitter: Mevrouw Almaci heeft het woord.

Meyrem Almaci (Groen): Minister, wij hebben met elkaar al eens van gedachten gewisseld over, toen nog, een aantal maanden geleden, de 8 meicoalitie en een mogelijke dialoog met hen. Ondertussen is er heel veel gebeurd. 8 mei is ook begin deze week gepasseerd en het is niet onopgemerkt gebleven. Er zijn ontzettend veel activiteiten gebeurd vanuit de culturele sector, er is aan het monument van Breendonk zelf een ongelooflijk straffe organisatie geweest, het museum heeft er zelf aan bijgedragen. Er is een zeer sterke Paul Verbraeken-lezing geweest, er zijn verschillende theatervoorstellingen, et cetera, u zult het ongetwijfeld wel allemaal als uitnodiging hebben zien passeren.

Een week voor de 8 meiviering, hebben de zes rectoren van onze Vlaamse universiteiten gezamenlijk – alle zes rectoren – een pleidooi gelanceerd voor de oprichting van een verzetmuseum. Dat komt dan natuurlijk recht in het hart van uw bevoegdheden. Zij beginnen hun pleidooi met de vaststelling dat het verzet tegen de nazibezetter bij ons – in tegenstelling tot onze buurlanden – nauwelijks een plaats heeft in het collectieve geheugen, hun woorden. Ze verwijzen naar 'De Grote Vergetelheid', het feit dat de moed en zelfopoffering vergeten zijn van ruim 150.000 verzetsstrijders die tijdens WO II het nazistische schrikbewind bij ons trotseerden. "Zolang we hen herinneren, zijn hun persoonlijke offers niet zinloos geweest", luidt het citaat.

Ze zetten daarmee een pleidooi van historicus Dany Neudt, die elke dag een verzetsstrijder in beeld brengt op Twitter, kracht bij en roepen op voor de oprichting van een verzetmuseum. Ze vragen om een gecentraliseerde instelling met voldoende middelen en expertise om die herinnering levendig te houden, om documentatie te centraliseren, om aan te sluiten bij wat er in de landen en zelfs regio's rondom ons gebeurt.

Een dergelijk museum kan een educatieve plek zijn, waar men kan nadenken over de basiswaarden van democratie. Ik citeer nog eens: "Een verzetmuseum raakt aan het politieke fundament van onze samenleving en doet ons nadenken over de wereld die we willen", aldus de rectoren. En wie ben ik? Ik ben het volmondig met hen eens, wat dat betreft. Het gaat over de moed om tegen de stroom in te gaan wanneer democratische waarden onder druk komen te staan.

Minister, we hebben van gedachten gewisseld. U hebt bij mijn eerste originele vraag gezegd dat u nog geen expliciete vraag gekregen had vanuit de contreien van de 8 meicoalitie. Hier ligt er een zeer concrete vraag voor u voor.

Ik vraag mij af hoe u staat tegenover de vraag van de zes rectoren? Hebt u een initiatief genomen, of zult u een initiatief nemen, om eventueel werk te maken van een verzetsmuseum, waarom wel, waarom niet? Plant u andere initiatieven om de herinnering aan het verzet levendig te houden of opnieuw levendig te maken?

De tweedaagse die er is geweest van de 8 meicoalitie, heel de aanloop ernaartoe en heel de nasleep ervan, was op zijn minst geslaagd en ik vind het een indrukwekkend staaltje van samenwerking vanuit heel wat sectoren. Het brede Vlaamse culturele veld heeft dat echt gesteund en gedragen en opgeheven. Is er op dat vlak bij u al een beetje rijpen van de geesten, als ik het zo mag zeggen? Zijn er samenwerkingsmogelijkheden met andere departementen, zoals bijvoorbeeld Toerisme? Wij hebben hier ook een hoorzitting gehad over het virtueel museum van Vlaanderen. Ziet u mogelijkheden om sociale verbinding te creëren, een belangrijk hefboomeffect te creëren, zoals ook de rectoren willen met het verzetsmuseum?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mevrouw Almaci, ik ga uw twee eerste vragen samen behandelen. Ik heb de open brief van de rectoren met veel interesse gelezen. Ze vragen een verzetsmuseum, omdat ze vrezen dat dat verhaal anders vergeten wordt.

Voor ik op de specifieke vraag antwoord, wil ik iets algemener ingaan op dat vergeten van het verleden. We kennen onze eigen geschiedenis immers niet altijd even goed en dat geldt niet alleen voor de Tweede Wereldoorlog. Vaak kennen we wel een algemene context van Europese of internationale gebeurtenissen, maar weten we veel minder hoe die algemene geschiedenis zich bij ons concreet vertaalde. Hoe ging het eraan toe in de tijd van de Romeinen, de middeleeuwen, de Franse Revolutie of de Tweede Wereldoorlog? Precies daarom zet deze Vlaamse Regering zo sterk in op het versterken van dat historisch geheugen. Het succes van 'Het verhaal van Vlaanderen' doet me in dat opzicht uiteraard veel plezier. Zoals jullie weten, wordt er ook volop gewerkt aan een virtueel museum over de geschiedenis en cultuur van Vlaanderen. En uiteraard is net de 'Canon van Vlaanderen' gepresenteerd.

Dat betreft natuurlijk overkoepelende initiatieven, die over de geschiedenis als geheel gaan, niet enkel de Tweede Wereldoorlog of het verzet. Binnen deze initiatieven is er zeker ruimte om over deze gebeurtenissen een aansprekend, maar historisch correct verhaal te vertellen. Ik denk dat Het verhaal van Vlaanderen en de Canon dat alvast heel goed doen, ook waar het de Tweede Wereldoorlog en het verzet betreft.

Ik ben het er dus volledig mee eens dat we als gemeenschap moeten inzetten op erfgoed en geschiedenis om ons historisch geheugen te vormen.

Maar een nieuw museum beginnen doe je niet zomaar, nog los van de vraag wat de beste invalshoek is. Het volstaat niet een verhaal belangrijk of interessant te vinden om een nieuw museum te starten. Een museum vraagt een bijzonder grote en permanente investering in infrastructuur, in knowhow en in mensen, én er moet ook iets zijn om te tonen: zonder collectie geen museum.

Indien men dit verhaal wil vertellen, lijkt het me dan ook logischer aan te sluiten bij bestaande initiatieven. De Vlaamse overheid neemt al een verantwoordelijkheid voor een memoriaal en museum dat nauw verbonden is met de Tweede Wereldoorlog, namelijk Kazerne Dossin in Mechelen. Kazerne Dossin is in de eerste

plaats een herinneringsplaats voor de slachtoffers van de Holocaust en minderhedenvervolging. Maar het is ook nauw verbonden met een van de bekendste en meest heroïsche verzetsdaden in bezet België: de bevrijding van Konvooi XX – het twintigste treinkonvooi dat tegengehouden werd door drie jongemannen, die meer dan tweehonderd mensen bevrijdden, waarvan er 121 definitief ontsnapten aan deportatie.

Toen de Vlaamse Regering begin deze eeuw mee vormgaf aan Kazerne Dossin, gebeurde dat niet toevallig op die plek. Niet alleen vertrokken de treinen naar de concentratiekampen vanuit Kazerne Dossin, in de voormalige kazerne zette het Joods Museum van Deportatie en Verzet zich al jaren in voor het levend houden van de herinnering aan en het onderzoek naar de slachtoffers van holocaust en vervolging. Het Joods Museum van Deportatie en Verzet en de Vlaamse overheid sloegen dan ook de handen in elkaar om het nieuwe museum en memoriaal samen vorm te geven.

Eventuele nieuwe initiatieven zouden kunnen onderzoeken om aansluiting te vinden bij Kazerne Dossin, een bestaande herinneringsplek met knowhow. Ook het federale War Heritage Institute en het federale Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij, belangrijke expertisecentra op dit vlak, zouden relevante onderzoeks- en samenwerkingspartners kunnen zijn.

Andere initiatieven binnen de Vlaamse context staan er niet meteen op stapel. Organisaties die dat wensen en rond dit onderwerp willen werken, kunnen uiteraard een beroep doen op de bestaande subsidiekanalen. En daarvan is er geen beter voorbeeld, denk ik, dan Liberation Garden in Leopoldsborg. Dat nieuwe museum opende net vorig weekend de deuren en vertelt het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Leopoldsborg en de wijde omtrek. Het museum heeft daarbij ook aandacht voor de rol van het verzet.

Vlaanderen investeerde meer dan anderhalf miljoen euro in dit nieuwe museum, onder meer via Toerisme Vlaanderen en het Fonds Culturele Infrastructuur. Indien er nieuwe initiatieven zijn, lijkt het me dus logisch dat die, net als Liberation Garden, van onderuit groeien.

Dan wat uw vraag over de 8 mei-coalitie betreft. Over de 8 mei-coalitie is mijn standpunt niet veranderd ten opzichte van uw vorige vraag. 8 mei is een datum die minder sterk leeft in het Vlaamse collectieve geheugen, omdat de bevrijding in het grootste deel van het land veel vroeger was.

Zoals vorige keer aangegeven, kunnen ook hier altijd aanvragen voor ondersteuning ingediend worden via de bestaande kanalen. Toerisme Vlaanderen en EventFlanders richten zich evenwel in eerste instantie naar toeristen of grote evenementen, dus ik denk niet dat dit soort initiatieven daarvoor in aanmerking komt.

De voorzitter: Mevrouw Almaci heeft het woord.

Meyrem Almaci (Groen): Minister, ik zie schoorvoetend een heel klein beetje toenadering, maar ik ben eigenlijk toch vooral teleurgesteld door uw antwoord. Als er één moment is geweest dat de afgelopen jaren zo indrukwekkend gedragen is vanuit de hele culturele sector, met overal te lande zeer mooie initiatieven, met verzetscafés, waar men laatste ooggetuigen bijeenbrengt, met jazzconcerten van overlevers, ondergedoken kinderen, getuigenissen en heel wat steden en gemeenten die zich smijten in dit dossier ... En u hebt de mensen van de 8 mei-coalitie nog niet eens ontmoet en u zegt dat het niet uw prioriteit is en dat u dit initiatief niet gaat ondersteunen. Ik ben daar echt teleurgesteld over.

Een minister van Cultuur zou hier dolenthousiast over moeten zijn. Het zit pal in het verhaal van het verleden, van het aanvullen van een gebrek aan kennis over het verleden. Een aantal jaren geleden heeft het Vlaams Parlement met veel overtuiging een herdenking van de Grote Oorlog, honderd jaar geleden in de Westhoek in West-Vlaanderen, gehouden. Het parlement heeft daar heel zijn engagement en al zijn gewicht tegen gesmeten. U bent minister-president, u zou een prachtige connectie kunnen maken met het verhaal van toerisme, én van cultuur, én van het verleden, én van erfgoed. U zou dat met twee handen kunnen aangrijpen en u doet dat niet. Ik vind dat ongelooflijk jammer.

Wat betreft de brief van de rectoren, verwijst u naar Leopoldsborg. Dat is absoluut waar. Er is in Sint-Joris-Winge ook een huis van het verzet. Er zijn kleine initiatieven die van onderop komen en die een deel van een collectie hebben, maar er zijn ook nog heel veel privécollecties die niet ontsloten zijn. Er is heel veel informatie die nog onderzocht moet worden. Zij vragen letterlijk, zij vragen letterlijk een gecentraliseerde instelling met voldoende middelen en expertise om de herinnering aan deze bijzondere periode levendig te houden. Ik ga de uitgestoken hand rond Kazerne Dossin aannemen. Ik vind Kazerne Dossin een schitterende kazerne, maar dat heeft natuurlijk een specifiek ingangspunt met betrekking tot de herinnering van de overlevers van de Holocaust en de Joodse gemeenschap die dat ook als een heel belangrijk instituut voor hen vastnemen. Ik zou heel graag iets hebben aanvullend daarop. Ofwel krijgt Kazerne Dossin die opdracht en ook de nodige middelen om die opdracht daarnaast te doen. Je kunt hen niet vragen om vanuit de manier waarop ze opgezet zijn geweest, ook rekening te houden met de gevoeligheden die – terecht – binnen die Joodse gemeenschap leven en dat ze zomaar eventjes dat stuk eraan plakken. Dat gaat natuurlijk niet, hier zijn middelen en mensen voor nodig om dat te doen.

Ik vind dat u wel heel licht over de brief van de zes rectoren gaat en over de essentie die zij daar zetten, die gecentraliseerde instelling die dat onderzoek kan doen. Als u zegt dat Kazerne Dossin voor u het aanknopingspunt is, laat ons daar dan ook van het woord de daad maken. Laat ons zien wat Kazerne Dossin nodig heeft om die opdracht effectief te kunnen vervullen, rekening houdende met de gevoeligheden die er bestaan. U verwijst terecht naar het feit dat het Konvooi XX op een redelijk spectaculaire manier gestopt is geweest. Maar wie in onze samenleving kende Youra Livchitz voor die 8 mei-coalitie van start ging, als dat ten minste nog als verdienste van de 8 mei-coalitie kan worden aangegeven? Mensen kennen de gezichten van collaborateurs, kennen de foto's, kennen de namen, maar kennen de gezichten en de namen van die mensen niet. De afgelopen dagen zijn die namen op het terrein van het museum van Breendonk voorgelezen geweest. Vijftien-duizend mensen die geëxecuteerd zijn, de rest is als een wrak teruggekomen.

Mijn pleidooi, minister, is om te omarmen wat er leeft aan enthousiasme en aan concrete initiatieven en toch eens met die mensen, met die rectoren samen te zitten, achter de schermen. Ik hoef er niet bij te zijn, ik hoef het zelfs niet te weten. Het zijn allemaal mensen die stuk voor stuk in het hart zitten van uw bevoegdheid en daarboven ook, als minister-president. Mijn aanvullende vraag is om dat te herbekijken. Mijn vraag aan deze commissie is dan ook – wars van wat de minister-president doet en zoals ook aangegeven in de commissie waar mijn resolutie over 8 mei aan bod is gekomen – om over te gaan naar de hoorzittingen zoals die daar ook aangeraden zijn geweest.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Ik begrijp het eigenlijk niet zo goed. In de titel van uw vraag hebt u het over de oprichting van een museum over het vergeten erfgoed, en u start uw pleidooi met te zeggen dat er dit jaar heel veel activiteiten zijn gebeurd rond het specifieke onderwerp. Ik kan het alleen maar toejuichen dat er

heel veel activiteiten zijn gebeurd. Dat betekent dat het leeft, dat er inderdaad vanuit de erfgoedsector, samen met alle burgers, over dat erfgoed en over bepaalde periodes in de geschiedenis wordt gesproken, in alle facetten en met alle kanten die dat heeft. Dat juich ik alleen maar toe. Daarvoor hebben wij nu net onze erfgoedsector en, ja, dat is de bevoegdheid van deze minister. Maar die hele erfgoedsector, die als netwerk werkt, met archieven, musea, erfgoedbibliotheken en de erfgoedcellen, kan dat begeleiden. We hebben het Steunpunt, dat heel specifiek vanuit de erfgoedsector – en zo staat het ook in de visienota van de minister-president – aandacht heeft voor dat moeilijke erfgoed. Of voor dat schurende erfgoed, noem het zoals u wilt. Dat doen we. Bovendien zullen de Canon en het Museum van Vlaanderen daar ook toe bijdragen.

In uw repliek hoor ik u nu eerder pleiten voor een onderzoekscentrum. Maar wat is het nu? Wilt u een museum of een onderzoekscentrum? Vooral de linkerzijde – Vooruit en Groen – was, wanneer we het in het regeerakkoord hadden over het Museum van Vlaanderen, de eerste om de hand op te steken en te zeggen dat er toch geen nieuw fysiek museum in Vlaanderen moest komen omdat er al een breed scala was waar alle aspecten van het erfgoed aan bod komen. Als er een nieuw fysiek museum zou komen, dan is er een collectie nodig, zo heette het. Maar ik denk dat de collecties vandaag te vinden zijn. Alle stukken bevinden zich in onze archieven en in onze musea. Heel specifiek werd hier de Kazerne Dossin genoemd. Die is de spil. Welke collectie die nog niet geherbergd is op andere plaatsen wilt u dan in dat museum steken? Er zijn inderdaad ook private collectioneers, maar dat heb je in alle aspecten van het erfgoedveld. Er zijn private mensen die bepaalde stukken hebben die voor die geschiedenis belangrijk zijn. Werk met hen samen! Dat staat ook in de visienota van de minister-president.

Waar gaat u het museum plaatsen? In welke gemeente? Op welke locatie? Gaat u dan een nieuwbouw bouwen? We hebben hier net de prijzen gehoord van een nieuwbouw. Of gaat u een bepaalde infrastructuur renoveren, maar er dan ook voor zorgen dat het geschikt is om er een publiekswerking in te doen, om de collecties op een degelijke manier te bewaren en eventueel te restaureren? Dat zult u ook in rekening moeten nemen. Elk museum – en ik neem aan dat dat dan een museum moet zijn op landelijk niveau – heeft werkingskosten. Die worden gesubsidieerd. Die ronde is bezig. Bekijk wat nu de aanvraag voor de werkingskosten is. Dan zullen we een nieuw museum maken dat ook opnieuw – en terecht, natuurlijk – zal vragen om werkingssubsidies te krijgen. Het geld valt niet uit de lucht. Tenzij we de budgetten optrekken. Maar ik ben realistisch: bij een gelijk budget betekent dit dat het voor de andere musea of erfgoedinstellingen minder zal zijn. Welke keuze maakt de linkerzijde nu? Ik vraag het mij af.

De erfgoedsector is voldoende groot en matuur om die problematiek te vatten.

De voorzitter: Mevrouw D'Hose heeft het woord.

Stephanie D'Hose (Open Vld): Naar aanleiding van de goede initiatieven die er zijn geweest naar aanleiding van 8 mei wil ik nog even verwijzen naar de festiviteit die er is geweest in de Kamer en de Senaat rond de verborgen kinderen, met Regina Slusznay.

Ik ben het eens met minister-president Jambon. Wanneer we ons hier buigen over de cijfers van begrotingen en middelen die naar musea gaan, beklagen we ons erover dat de pot soms te klein is om te verdelen over iedereen. We hebben net dezelfde argumentatie opgebouwd voor het Museum van Vlaanderen. Zo vind ik dat we ook hier dezelfde argumentatie moeten opbouwen. Het landschap is al voldoende. Het is niet aangewezen om daar nu nog eens een extra museum met extra werkingsmiddelen in te plaatsen.

Desalniettemin is het wel heel belangrijk om te blijven herdenken. Maar laat ons dan vooral kijken naar de initiatieven die bottom-up komen. Ik vond dat er afgelopen maandag heel veel waren. Ik kijk ook een beetje naar het onderwijs. We hebben maandag in de Senaat heel veel scholieren ontvangen. Ze waren geschokt door de verschillende verhalen die ze hebben gehoord. Laat ons vooral op die manier blijven herdenken en zo onze middelen op de beste manier inzetten.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Mevrouw Almaci, dank u voor uw vraag. Het is een heel belangrijke vraag. 8 mei is nog maar net voorbij. Er zijn heel wat herdenkingen geweest. Die zijn echt nodig. Op de VUB heeft Simon Gronowski op 8 mei gesproken. Zijn verhaal is een onwaarschijnlijk verhaal. Hij is uit de trein van het twintigste konvooi kunnen springen. Hij is ondertussen 91 jaar. Zijn oproep deze week was bijzonder pakkend: we mogen dit nooit vergeten en we moeten altijd de overwinning van onze democratie blijven koesteren. Eenzelfde oproep deed ook rector Van Goethem vorige week in De Afspraak. Hij pleitte voor de erkenning van een feestdag op 8 mei. We moeten dat absoluut kunnen onderzoeken. Zo kunnen de verhalen aan bod komen van het verzet en van de mensen die zijn weggevoerd of die op een andere manier in ons land zijn aangekomen, zoals mijn Russische grootmoeder, die vier jaar in de kampen heeft gezeten.

Wat betreft dat museum, denk ik dat we ook daar de deur niet mogen dichtslaan. Dat is een keuze. Collega Coudyser vraagt welke keuze wij maken. Jullie hebben ook een heel duidelijke keuze gemaakt, namelijk om te investeren in dat Museum van Vlaanderen. Ondertussen kost de ontwikkeling van die app al 3 miljoen euro. Dat zijn keuzes die worden gemaakt. Ik vraag om het op zijn minst te onderzoeken en om de open brief van de rectoren, om te bekijken wat er kan gebeuren, in overweging te nemen.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Ik had heel veel sympathie voor de oproep van de Vlaamse rectoren. Maar ik volg wel het antwoord dat de minister-president hier vandaag heeft gegeven. Tegelijkertijd volg ik de suggestie van collega Almaci om in navolging van haar resolutie een hoorzitting te organiseren in deze commissie. Daar kunnen we zien wat er uit de sector naar voren komt. Dat is eventueel iets om in de regeling der werkzaamheden te bekijken. Dit idee is de cd&v-fractie alvast zeer genegen.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Ik heb geen nieuwe vragen gehoord. Ik verwijs naar het antwoord dat ik heb gegeven.

De voorzitter: Mevrouw Almaci heeft het woord.

Meyrem Almaci (Groen): Minister-president, ik kan alleen maar mijn hartstochtelijk pleidooi houden om met die mensen in gesprek te gaan.

Ik wil wel nog repliceren op mevrouw Coudyser. De vraag is welke keuzes je maakt en welke niet. Mevrouw Segers heeft daar zeer duidelijk op aangesloten.

Ik heb zelf in de hoorzitting over het Museum van Vlaanderen expliciet gevraagd naar het onderdeel over het verzet. Dat zit daar op dit ogenblik niet in. Het is van twee dingen één. Dat wil ik toch wel eventjes benadrukken. Als door rectoren en door zoveel spelers in het veld wordt gezegd dat er daar een gat zit, en dat dat gat het verdient om te worden opgevuld, dan vind ik het een opdracht van deze Vlaamse Regering om op die oproep in te gaan. Dat is mijn pleidooi. Die mensen

verdienen de vergetelheid niet. Op dit moment is op die oproep, in de verschillende initiatieven die zeer ideologisch gelaagd zijn en die gekozen zijn door deze regering, nog niet ingegaan. Dat onevenwicht rechte trekken, is een vraag die van onderuit ontzettend duidelijk leeft, niet het minst bij de laatste ooggetuigen, de ondergedoken kinderen, en bij al die historici en academici samen. Ik zou graag hebben dat we die uitgestoken hand aannemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over cultuurparticipatie in Limburg – 2542 (2022-2023)

Voorzitter: mevrouw Meyrem Almaci

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik heb voor u een vraag over cultuurparticipatie in Limburg. Ik stel die vraag naar aanleiding van de nieuwe cijfers over cultuurparticipatie in Vlaanderen, die eind maart werden gepubliceerd door Statistiek Vlaanderen. Die leveren stof tot nadenken, onder andere over de kloof tussen hoog- en laaggeschoolden. In het kader van deze vraag wil ik echter focussen op het verschil tussen stedelijk en meer landelijk gebied. Cultuurparticipatie is, zoals te verwachten, het hoogst in grootsteden- en centrumsteden, terwijl kleinere steden en landelijke gebieden een lagere tot veel lagere participatiegraad vertonen. Nog opvallender is dat cultuurparticipatie in Limburg significant lager ligt dan in andere provincies. Een opvallend resultaat, dat een goede aanleiding vormt om het toch nog eens over cultuurbeleid in Limburg te hebben. Dat hebben we ook vorige legislatuur heel vaak gedaan, in de schoot van deze commissie.

Sinds jaar en dag profileert Vlaanderen zich als een creatieve en artistieke regio. Toch lijkt onze state of the art zich vooral te concentreren op en in de Vlaamse Ruit. In 2017, het eerste jaar van het vorige Kunstendecreet, kreeg de provincie Antwerpen per capita een goede 14 euro aan structurele werkingsmiddelen. Buurprovincie Limburg kreeg per capita slechts 2,47 euro. Als we het subsidieregister van minister Diependaele erbij halen en kijken naar alle Vlaamse cultuursubsidies voor 2022, zien we ook daar opnieuw Limburg als laatste in de rij staan, met een kleine 22 euro per inwoner. Dat is driemaal minder dan de provincie Antwerpen, die bijna aan 60 euro komt, en bijna vier keer minder dan koploper Oost-Vlaanderen. Uit cijfers van Binnenlands Bestuur, blijkt niet alleen dat gemeenten uit Limburg veel minder inkomsten per inwoner uit het Gemeentefonds krijgen, maar ook dat de gemeentelijke uitgaven per inwoner voor cultuur in de provincie Limburg een pak lager liggen dan in de andere provincies.

Door uw voorganger, minister Sven Gatz, werd een Cultuurplan Limburg gelanceerd. Dat kende in 2020 een zachte landing door aan drie organisaties, namelijk Z33, Crafts en Alden Biesen, extra middelen te geven om een ondersteunende rol op te nemen. Voor Z33 liep die overeenkomst in 2022 af, voor Crafts is dat dit jaar het geval, en voor Alden Biesen loopt de samenwerking af in 2024. Dat betekent dan ook het definitieve einde van het cultuurplan voor Limburg.

Daarom heb ik een aantal vragen voor u, minister.

Wat is de uitkomst van de zachte landing van het Limburgplan? Hebben de bovengenoemde organisaties hun ondersteunende rol opgenomen, en hoe hebben ze dat gedaan? Wat is daar het resultaat van? Wat zal er gebeuren met de extra middelen

die hiervoor aan de organisaties werden toegekend, wanneer hun opdracht afloopt? Volgt u de situatie in Limburg op, en hoe doet u dat dan?

Het feit dat cultuurparticipatie in Limburg lager ligt dan in andere provincies is opmerkelijk. Het lijkt verband te houden met een veel lager percentage aan Vlaamse middelen voor cultuur. Deelt u die analyse? Hebt u concrete ambities wat betreft het Limburgse cultuurbeleid?

In een bredere context is het duidelijk dat participatie in landelijke regio's en kleine steden een pak lager is dan in verstedelijkt gebied. Dit onderstreept het belang van de ondersteuning van lokale en bovenlokale cultuur, omdat in deze regio's veel minder organisaties actief zijn die via het Kunstendecreet of via het erfgoeddecreet middelen ontvangen. Met het wegvallen van de provinciale middelen voor cultuur – dat is belangrijk – is er in elk geval een gat geslagen dat nog niet lijkt te zijn dichtgereden. Hoe kijkt u naar dit verschil tussen stedelijke en landelijke regio's? Welke oplossingen wilt u aanreiken om dit meer in balans te brengen?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mijnheer Danen, uiteraard volg ik de culturele situatie in Limburg op. Elk bovenlokaal of regionaal cultuurveld in Vlaanderen ligt mij immers nauw aan het hart. Zoals in mijn beleidsnota vermeld, heb ik inderdaad verder geïnvesteerd in de continuering van het Limburgplan. Na een grondige studie en intensief begeleidingstraject van culturele actoren op initiatief van mijn voorganger minister Gatz, heb ik ervoor gekozen om drie relevante actoren een ondersteuningsrol toe te kennen. Z33, Crafts en Alden Biesen kregen extra middelen om hun deelsector te ondersteunen op het vlak van professionalisering. Via deze zachte landing wilde ik het Limburgse cultuurveld stimuleren om elkaar, peer-to-peergewijs, te helpen groeien.

Ik licht beknopt toe wat elk van die drie organisaties in de afgelopen jaren heeft verwezenlijkt.

Als eerste beschrijf ik wat Z33 heeft verwezenlijkt. Voor de periode 2020-2022 kreeg Z33 jaarlijks 400.000 euro subsidie, bovenop haar reguliere werkingsmiddelen, om een bijkomende opdracht op zich te nemen in functie van het Cultuurplan Limburg. Deze opdracht werd concreet uitgewerkt in vier projecten: de regierol, het expertisecentrum Design, het project Kunst Open Ruimte, en ten slotte de samenwerking met het onderwijs. Ik ga puntgewijs de verschillende projecten overlopen.

De regierol Limburg kreeg vorm in het Limburgs Kunstenoverleg (LIKO). In tegenstelling tot de vzw's Antwerps Kunstenoverleg, Brussels Kunstenoverleg en Gents Kunstenoverleg heeft LIKO nog niet de vorm van een zelfstandige rechtspersoon aangenomen. Momenteel wordt LIKO gecoördineerd door Eddy Guldolf. Waar Z33 in zijn subsidieaanvraag voor zijn structurele werking oorspronkelijk had voorzien om – samen met Kleinstedelijk en Musica – ook na 2022 de trekkende kracht achter dit initiatief te blijven, werd deze ambitie uit het geactualiseerd beleidsplan geschrapt, en werd het contract van een halve voltijdequivalent (vte) stafmedewerker LIKO niet verlengd, naar aanleiding van de beslissing van de Vlaamse Regering om aan Z33 de komende jaren een lagere subsidie toe te kennen dan gevraagd. Wat de toekomst van LIKO betreft, is de situatie nog niet uitgeklaard. Volgens het verantwoordingsverslag van Z33, dat uiteraard vooral focust op de verwezenlijkingen in 2022, moet tegen de zomer van dit jaar duidelijk worden of en hoe de werking van LIKO kan worden verdergezet en met welke middelen.

Het onderzoek naar de wenselijkheid en de haalbaarheid van een expertisecentrum design werd afgerond en leidde tot een aantal studies, maar in februari 2022 werd besloten om niet over te gaan tot de oprichting van een Expertisecentrum Design

op Vlaams niveau. Op provinciaal niveau wordt wel gekeken naar C-Mine, de nieuw opgerichte organisatie Jester en POM Limburg (provinciale ontwikkelingsmaatschappij) als mogelijke partners voor de eventuele oprichting van een lokaal designplatform naar analogie met Designregio Kortrijk.

De ondersteuning van kunst en de opbouw en de ontsluiting van expertise rond kunst in de openbare ruimte blijft in de komende subsidieperiode een onderdeel van de gesubsidieerde werking van Z33. Ook de samenwerking met de onderwijssector krijgt in de komende subsidieperiode een verdere invulling door de scholenwerking van Z33. Of daar eveneens sectorbrede initiatieven aan worden gekoppeld die de gesubsidieerde werking van Z33 overstijgen, is op dit moment nog niet beslist, maar lijkt wegens de hogervermelde besparingen weinig waarschijnlijk.

Als tweede licht ik toe wat Bokrijk en meer specifiek Crafts verwezenlijkt heeft. Voor de periode 2020-2024 ontvangt Het Domein Bokrijk 200.000 euro extra middelen per jaar om zijn landelijke dienstverlenende rol rond vakmanschap, Crafts – nu heet dat Vakmanschap & Erfgoed – verder te ontwikkelen. Deze middelen zijn toegevoegd aan de werkingssubsidie die toegekend is voor de werking als landelijke dienstverlenende rol voor de periode 2019-2024 binnen het Cultureel-erfgoeddecreet. De beheersovereenkomst met Het Domein Bokrijk werd uitgebreid met een addendum dat de besteding van deze middelen duidde.

De bijkomende middelen worden gefocust en strategisch ingezet op het project 'Focus Vakmanschap', een vierjarig project waarbij Vakmanschap & Erfgoed tien vakmanschappen in de diepte documenteert en een meertalige toolbox ontwikkelt over het documenteren van vakmanschappen. Met dit project, dat in samenwerking met tal van partners in Vlaanderen wordt gerealiseerd, kan Het Domein Bokrijk versterkt inzetten op de ontwikkeling van een platformfunctie rond vakmanschap voor heel Vlaanderen.

Op 15 januari 2023 diende Het Domein Bokrijk een aanvraag in voor een werkingssubsidie voor een landelijke dienstverlenende rol rond vakmanschap en voor een werking als landelijk ingedeeld museum voor de periode 2024-2028. Deze aanvragen zijn momenteel in behandeling. De beslissing om aan deze werkingen een werkingssubsidie toe te kennen wordt uiterlijk 1 oktober 2023 genomen door de Vlaamse Regering. Aangezien de toegekende bijkomende middelen ingezet werden op een specifiek project dat in 2023 afgerond wordt, worden die middelen niet gecontinueerd. Het Domein Bokrijk was ook geen vragende partij daarvoor in de aanvraag voor werkingssubsidies. De organisatie vraagt wel een verhoging van de jaarlijkse werkingssubsidie voor haar werking als dienstverlenende rol van 200.000 euro naar 300.000 euro en voor de werking als landelijk ingedeeld museum van 500.000 euro naar 900.000 euro.

Als derde licht ik toe wat Landcommanderij Alden Biesen heeft verwezenlijkt. Alden Biesen kreeg tijdens deze legislatuur een bijkomende dotatie van 400.000 euro om een ondersteunende rol in het Limburgse cultuurleven op te nemen. Deze extra middelen worden ingezet om naast de bestaande eigen culturele werking rond storytelling en erfgoededucatie, de receptieve werking van muziek te versterken, waarbij externe organisatoren het domein van Alden Biesen gebruiken voor hun eigen muzikaal project. De eerste twee jaren werden significant bemoeilijkt door covid. Niettegenstaande zorgde Alden Biesen dat de muziekprojecten succesvol werden opgestart en uitgevoerd. Binnen de contouren van de erfgoedsite creëren deze actoren hefboomeffecten om het cultuurlandschap in Limburg te intensifiëren rond muzikeducatie, oude muziek en opera.

De bijkomende middelen vormen een culturele katalysator met nieuwe initiatieven zoals Piano LAB en het Intra Muros Festival For Early Music en ze geven een podium aan lokaal jong talent. Tegelijk streven de actoren ernaar om internationaal

gerenommeerde topartiesten, ensembles en docenten naar Limburg te halen om ook zo versterkend te werken. De verschillende projecten betrokken tot op heden samen 171 muzikanten en 24 docenten die naast de stages en lessen jaarlijks een veertigtal optredens en concerten uitvoerden. Naast nationaal en lokaal toptalent uit België werden artiesten uit twaalf andere landen naar Limburg gehaald.

In de range van de middelen is er extra aandacht besteed om een aanbod te ontwikkelen voor jongeren. In 2021 en 2022 bracht Piano LAB een twintigtal talentvolle jonge pianisten uit België, Nederland, Duitsland, Frankrijk en Oekraïne naar Alden Biesen, met gerenommeerde toppianisten en laureaten van de Koningin Elizabethwedstrijd als docenten. Het Intra Muros Early Music Festival zet jaarlijks in op een Young Artist in Residence-programma. Met All Go Rhythm maken kinderen kennis met de wereld van de muziek.

Alden Biesen ondersteunt kinderen uit gezinnen met een beperkt inkomen door de deelnamekosten op zich te nemen. De stage van International Summer Academy voor koor, orkest en orgel rond barokmuziek brengt zowel jongeren, semiprofessionele als professionele muzikanten naar Alden Biesen. In 2023 zal Zomeropera opnieuw een kinderopera opvoeren, waarbij scholen aan een sterk gereduceerd tarief kunnen deelnemen. 25 procent van de zitplaatsen zijn voorzien voor scholen buitengewoon onderwijs.

Wat de graad van cultuurparticipatie in Limburg betreft, werd in de eerste analyses van de participatiesurvey niet echt gekeken naar de regionale spreiding. Ik vind het wel een interessante piste om, aanvullend op het onderzoek naar cultuurparticipatie van Statistiek Vlaanderen, te onderzoeken of het Kenniscentrum daar bijkomende analyses op zou kunnen organiseren.

Wat de cultuurparticipaties in de landelijke regio's en kleine steden betreft, zijn we, zoals u weet, volop bezig met aanpassingen aan het decreet bovenlokaal. Dat zal op korte termijn aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd. Ik hoop daarmee ook de nodige ondersteuning aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS's) te kunnen versterken. Ook daarop moet in Limburg dan meer worden ingezet.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Dank u, minister, voor uw uitgebreide antwoord. De vraag is natuurlijk wat er nu komt. What's next? U hebt een overzicht gegeven van wat er al gebeurd is maar ik maak me wat zorgen over wat de toekomst brengen zal. Er zijn heel wat goede projecten uitgerold maar ik stel me inderdaad de vraag hoe we die ondersteunende rol van een aantal organisaties zoals Z33 en andere nog wat meer in de verf kunnen zetten.

U hebt gezegd dat er de komende maanden of jaren een aantal dingen beslist moeten worden. Ik maak me dan wel zorgen of niet alles nog meer helemaal in elkaar zal storten. Dat zou toch echt wel niet mogen gebeuren. Ik maak me vooral zorgen over wat u zei over LIKO. U hebt gezegd dat die voor een deel gefinancierd werden vanuit Z33. Nu werkt daar niemand meer. De vraag is of LIKO nog bestaat. Dat is een vraagteken. Misschien wel op papier maar in de feiten is het heel moeilijk om zo'n kunstenuitvoerend overleg te houden zonder professionele ondersteuning.

U hebt gezegd dat die initiatieven in Gent en Antwerpen wel relatief goed lopen maar daar worden ze door de steden georganiseerd of betoelaagd. U zult me niet horen zeggen dat Limburg geen steden telt maar er zijn eigenlijk geen grote steden in Limburg. Het zou toch goed zijn mocht een Limburgs kunstenuitvoerend overleg kunnen genieten van een structurele ondersteuning omdat men pas toch iets kan komen als men samenwerkt, als er overleg is.

U weet allicht ook wel dat we volgens een soort van piramidemodel werken en voor elk element van die piramide moet er voldoende eten en drinken zijn om van een goed cultuurmodel of een goede cultuurspirit te kunnen spreken. Daar moet het gebeuren. Ik weet ook wel dat er het voorbije jaar een aantal plannen zijn uitgerold maar niet alle plannen hebben een echte uitwerking gehad. Ik zou u echt willen vragen, minister-president, om het in handen te nemen en om te kijken wat extra nodig is. Wat we zeker nodig hebben, is ondersteuning van organisaties die op bovenlokaal niveau een grotere rol kunnen spelen om het cultuurlandschap in Limburg echt uit te bouwen. Bent u bereid om dat te doen?

De voorzitter: De heer Meremans heeft het woord.

Marius Meremans (N-VA): Dank u wel dat ik als niet-Limburger even in deze vraag mag tussenkomen. Het is een oud zeer waarover we het in de vorige legislatuur ook hebben gehad met toenmalig minister Gatz. Je merkt dus dat er, ook voor het Kunstendecreet, gewoonweg minder aanvragen zijn vanuit Limburg. Dat is een constatactie. Ten tweede denk ik ook dat we toch wel een aantal organisaties extra steun gegeven hebben, ook al hadden ze een minder goed dossier.

We hebben het daarnet gehad over die intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Als je bijvoorbeeld kijkt naar de kaart van OP/TIL, zie je je onmiddellijk dat de regio waar eigenlijk quasi geen intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zijn, Limburg is. Heel wat cultuurprojecten ontstaan in verstedelijkte context maar het zijn vooral die intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die echt wel de push kunnen geven. Aan de andere kant moet je ook gaan kijken waarom dat zo is. Moet de overheid meer gaan ondersteunen? Anderzijds is cultuur ook iets dat opborrelt vanuit de basis. Ik denk dat er toch wel wat werk is in Limburg zelf om daar meer IGS'en voor cultuur tot stand te brengen.

Ten tweede denk ik – dit blijft ergens een zorgenkind, en het is een persoonlijke mening – dat Limburg moet streven naar een Vlaamse kunstinstelling in die regio. Dat heb ik vroeger ook al gezegd. Een Vlaamse kunstinstelling kan werken als een soort dynamisch gegeven waardoor meer mogelijk is. Het valt natuurlijk af te wachten. Je moet daarvoor, ten eerste, budget hebben, en, ten tweede, aan een hele resem criteria voldoen. Maar het kan een streven zijn. Ik had altijd gehoopt dat een organisatie als Z33 daarvoor in aanmerking zou komen. Dat spreekt natuurlijk vanzelf, dat is af te wachten. Maar het zijn die elementen. De partijen hebben al die instellingen en centra bezocht. Ik denk dat er wel wat ruimte is, maar het moet natuurlijk vanuit de basis komen. De eerste opdracht is – zeker wat betreft het Bovenlokaal Cultuurdecreet – om daar te gaan naar meer intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, en daar de humus los te krijgen, zodat je meer initiatieven vanuit Limburg krijgt.

De voorzitter: De heer Coenegrachts heeft het woord.

Steven Coenegrachts (Open Vld): Dank u, collega Danen, voor de vraag. Ik wil u trouwens extra bedanken dat het over cultuurparticipatie gaat en niet over educatie, want ik heb begrepen dat de tussenkomsten nog veel langer geweest zouden zijn indien het over educatie zou gaan. Met participatie zijn ze kort en bondig.

Het is een oud zeer in Limburg. Dat is waar. Ik houd niet van vergelijkingen waarbij men telt hoeveel cultuurgeld per hoofd gaat per regio, waarbij dat bedrag in Limburg lager ligt dan in Oost-Vlaanderen, en Limburg het dus slecht doet. Dat zou immers ook betekenen dat de omgekeerde redenering waar zou zijn, en ik denk niet dat een zak geld naar Limburg gooien de lage cultuurparticipatie zou oplossen. Het zit dieper dan dat.

Ik ben blij dat u de piste van die extra analyses hebt geopend, omdat de analyses die vroeger gemaakt waren de reden waren voor het Cultuurplan Limburg van minister Gatz. In landelijke regio's is er minder cultuurparticipatie dan in steden, en dat lijkt me normaal. Maar in Limburg is de cultuurparticipatie zelfs in vergelijking met het platteland nog lager. Dat was de reden voor de extra investeringen.

U hebt daar de zachte landing aan toegevoegd, waarvoor dank, en ook op een zeer nuttige manier. Ik denk dat u drie instellingen hebt gekozen in Limburg die echt die trekkersrol kunnen overnemen, en dat ook gedaan hebben. Als ik kijk naar wat LIKO verwezenlijkt heeft in de aanvraagronde van het Kunstendecreet, dan zijn die resultaten zeer behoorlijk. Het enige smet op het blazoen in Limburg is eigenlijk Z33 zelf. Dat is een beetje de ironie van de werking die zij getrokken hebben, die resultaat heeft opgeleverd, die meer positieve dossiers en meer geld heeft opgeleverd, maar waar zij jammer genoeg zelf een steek hebben laten vallen.

Ik sluit me aan bij collega Danen als hij vraagt hoe we LIKO kunnen laten verder bestaan, hoe we dat soort samenwerkingsverbanden in Limburg stimuleren. Dat hoeft niet met budgetten van 300.000 euro per jaar te zijn. Daar vraagt men een halftijdse medewerker. Dat zijn geen grote budgetten. Dat moeten we ergens kunnen vinden. Daar moeten we dat Limburg-gevoel, waar we zo trots op zijn, vooral positief gebruiken, om die samenwerkingen binnen de culturele sector te verbeteren, om te zorgen dat niet iedereen op zijn eigen eilandje blijft zitten. Want dan zullen we er nooit geraken. Ik denk dat als er in Limburg wordt samengewerkt, en de kwaliteit van de dossiers verbetert, Vlaanderen daar ook extra geld voor naar Limburg kan doen vloeien. Dat is de logica der dingen.

Die vraag naar die extra analyses, minister, is fijn. Wilt u ook nog bekijken of er toch zeer beperkte budgetten geïnvesteerd kunnen worden in het opzetten of continueren van die samenwerkingsverbanden gedurende de periode tussen aanvraagmomenten van dossiers, om te zorgen dat die Limburgse kunstensector zichzelf kan vastpakken en op die manier sterker staat als er subsidierondes in Brussel worden uitgeschreven?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Collega's, ik denk dat de specifieke aandacht op Limburg er altijd op gericht was om dat vliegwiel te doen aanslaan. Daarom deel ik de analyse van de heer Meremans over het doen aanslaan van het vliegwiel en de intergemeentelijke samenwerking. Als ik mij niet vergis, is Limburg de derde grootste politiezone van het land. Als ik mij niet vergis zou de intergemeentelijke samenwerking – ik bedoel niet een fusie – tussen Genk en Hasselt om rond cultuurbeleid iets te doen in de ranking van de steden in Vlaanderen niet zo'n heel kleine regio zijn. Ik ben natuurlijk bereid om te kijken naar het Limburgs Kunstenoverleg LIKO en dergelijke toestanden. Maar ik zou wel iets meer inspanning en initiatiefname vanuit Limburg willen. Het kan niet vanuit Brussel worden gedirigeerd. Dat heeft geen zin!

Ik wil gerust met Limburgse spelers rond de tafel gaan zitten en bekijken hoe we dat vliegwiel aan de gang krijgen. Maar ik ga niet nog eens eenzijdig vanuit Vlaanderen met een Limburgplan of zo komen. We moeten dit in samenspraak doen en iets opzetten waarbij we kunnen geloven dat het dat vliegwiel kan doen aanslaan. Daar komt het op neer.

Mijnheer Danen, u noemde daarnet de cijfers. Ik begrijp die cijfers, en ze zijn ook correct. Maar je zou daarnaast de cijfers moeten geven van hoeveel er is aangevraagd door die verschillende spelers. Dan zul je zien dat die verhouding ongeveer hetzelfde is. Als je niet vraagt, kun je niet krijgen. In ons systeem. In andere systemen hoef je niet te vragen en kun je toch van alles krijgen. In ons systeem is het zo dat er geen subsidie volgt als er geen subsidieaanvraag is.

Bij de aanvraag is er ongeveer – ik heb het niet over de cijfers achter de komma – dezelfde verhouding in de toegekende subsidies als in de aangevraagde subsidies. Daar zit het euvel. Dat zullen wij niet unilateraal vanuit Brussel dirigeren. Ik ben bereid met het Limburgse veld aan tafel te zitten en te bekijken hoe we, mits ondersteuning vanuit Vlaanderen, dat vliegwiel kunnen doen aanslaan. Maar het draagvlak om dat te doen moet in Limburg zitten.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister-president, ik weet niet welk beeld u van Limburg hebt, maar het is niet de vraag om een pak geld neer te komen leggen en dan te zeggen 'Doe maar, jongens!'. Dat is niet de vraag. Het is wel de bedoeling om dat draagvlak groter te maken. Daarvoor moeten we samenwerken. Die intergemeentelijke samenwerking is superbelangrijk. Ik denk, zoals de heer Coenegrachts net zei, dat LIKO daarin een rol kan spelen. Iemand moet dat wel in handen nemen om daar wat organisatie in te brengen.

Het klopt dat je in ons model niet kunt krijgen wat je niet vraagt, maar als we tot meer spelers en tot sterke dossiers komen, zullen we allicht wel tot een groter draagvlak en tot meer participatie kunnen komen. Dat moet wel de doelstelling zijn.

Ik onthoud vooral dat u zegt dat u samen met ons wilt bekijken wat er mogelijk is. Ik neem die handschoen graag samen met u op.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.